

# رابووننهوهی سهدر و مهرجهعییهت له سیاسهتی عیراق

05-12-2020

نووسههکان

زریان روژههاتی

**کورتە :** له روژانی رابردوودا بهرپوهچوونی یهکهمین کۆنفرانسی حهشدی عهتهبات و دهکهوتنهوهی دووبارهی سهدریهکان وهک ئهکتهریکی گرنگی شانۆی سیاسی عیراق دوو رووداوی گرنگن که دهتوانن کاریگهری لهسهردۆخی سیاسی و سهربازی ئهه و لاته دابنن.

## زیران رۇژھەلتى |

بەرايى

لە رۇژانى رابردوودا بەرپۈتەپچوونى يەكەمىن كۆنفرانسى ھەشدى عەتەبات و دەرگەوتنەھەي دووبارەي سەدرىيەكان ھەك ئەكتەرىكى گىرنگى شانۆي سىياسى عىراق دوو رووداوي گىرنگى كە دەتوانن كارىگەرى لەسەر دوخى سىياسى و سەربازىي ئەو و لاتە دابىنن.

كۆنفرانسى ھەشدى عەتەبات چەندەي رەھەندىكى مەملانىي نىوخۇي شىعەيشى تىدايىت، ئەوئەندەش ھەنگاويكە بۇ قايمكىردنى تواناي سەربازىي مەرجەعىيەت لە سىياسەتى عىراقى. دەرگەوتنەھەي سەدرىيەت بە خۇپپىشاندان و گوتارى بردنەھەي پىشوخەتەي ھەلبۇزاردن و "پەيماننامەي شەرەف"ى شىعەي دەرخەرى ئەوھەي كە سەدر لە قۇناخى داھاتوودا لايەنىكى يەكلاكەرەھە دەيىت.

### بۇچى ھەشدى عەتەبات؟

رۇژى 1/12/2020 كۆنفرانسىكى سى رۇژەي ھەشدى عەتەبات بە درووشمى "پارىزگارى كردن لە فەتوا و بنىاتنانى دەولەت" لە نەجەفەھەي بە سەربەرشتى عەتەبەي ھەلەويە دەستىپىكىرد. فىرقەي ئىمام ھەلى (گىردراوي عەتەبەي ھەلەوي)، لىواي ھەلى ئەكەبەر (گىردراوي عەتەبەي ھەسنى) و فىرقەي ھەباسى قىتالى (گىردراوي عەتەبەي ھەباسى) و لىواي ئەنسارى مەرجەعىيە كە بەرپزەھە پىشتر لىواكانى 2 و 11 و 26 و 44 ھەشدى شەعبى بوون، لەوھەدا بەشداربوون.

پرسىار لىزەدا ئەوھەي كە پالئەرەكانى جىاكردنەھەي زىاترى ئەم چوار لىوايەي پىشووئى ھەشدى شەعبى لەو بەشەكەي دىكەي ھەشدى چىن؟ بەشپۈتەھەي كى گىشتى دەشنى چەند ھۆكارىك بۇ ئەمە رىز بىرگىن كە بەمچۆرەن:

**يەكەم:** وادىارە لە سەرووبەندى نىكبوونەھەي سالى نوئ، مەرجەعىيەت دەپەوي ھىلەكانى جىاكەرەھەي ھىزەكانى خۇي لەگەل رىكخراوكانى دىكەي ھەشدى روونترىكاتەھەي. بىگومان لەوانەي ئەمە پالئەرى ئەمنىي ھەيىت چوونكە، سالىوگەرى كوژرانى ئەبومەھدى موھەندىس و قاسم سولئىمانى نىك دەيىتەھەي و ترسىك ھەيە لەھەي كە لەو رۇژەدا رووداويكى ئەمنى رووبدات! لەگەل نىكبوونەھەي ئەو رۇژە، تەننەت بەپىي ھەندىك لە سەرچاوەكان، ئەمرىكا دەستى بە كىشانەھەي ھەندىك لە دىپلوماتەكانى لە بالىۇخانەي بەغدا كىردوھە. [1] لەوانەي ھەشدى مەرجەعىيەت بە تەمايىت رووخسارىكى جىاوازتر لە ھەشدى دىكە لە خۇي پىشانىدات و بەوھش جىاوازييە فىكىرى و سىياسىيەكانى خۇي زەقتەر دەرېخت. لە بىرمان نەچىت كە تەننا چەند ھەفتەيەك دواي كوژرانى قاسم سولئىمانى و ئەبومەھدى موھەندىس بوو كە چوار لىواكەي ھەشدى مەرجەعىيەت لە ھەشدى شەعبى جىابوونەھەي و خۇيان بە وەزارەتى بەرگى بەستەھەي.

**دووم:** ناپەزايى چوار لىواكەي مەرجەعىيەت لەسەر دانانى (ابوفدك) ھەك شوئىنگرەھەي ئەبومەھدى موھەندىس و شىكستى ھەولەكانى ھادى عامرى بۇ نابۇوانى چارەسەركردنى ئەو ناكۆكىيانە، پالئەرىكى دىكەيە بۇ جىاكردنەھەي رىي ھەردوو ھەشدىكە لە يەكترى. ھەشدى شەعبى بەمدوايىانە ئەبو مونئەزەر ھەسنى (تەسنىن عەبىد مەطر عەبۇدى- رىكخراوي بەدر) لە پۇستىكى دىكەي بالى دەستەي ھەشدى شەعبى دامەزراند كە پىدەچىت كە ئەمە دوايىن بىزمارىك لە ھەولەكانى بەكخستەھەي دووبارەي ھەردوو ھەشدى دراىت.

**سىيەم:** جەمسەرگىرىي و دابەشبوونە نىوخۇيەكانى سىياسەتى شىعەي لە عىراق واىكردوھە كە مەرجەعىيەت لە تەنىشت رۇلى راستەوخۇ و ناپاستەوخۇ لە رووداھە سىياسىيەكان، پەنا بۇ تۆكەمكىردنى رەھەندە سەربازىيەكەي ئەو رۇلەش بىات. ھەشدى عەتەبات لە بەياننامەي كۇتايى كۆنفرانسەكەيدا لەلايەك جەختى لە جىيەجىكىردنى پىت بە پىتى فەتوا و رىنمايىەكانى مەرجەعىيەتى بالى و لەلايەكى دىكەش جەختى لە پابەندبوون بە ياسا و دەستور كىردۆتەھەي. [2] لە بەياننامەكەشدا پابەندبوونى بە رىنمايىەكانى مەرجەعىيەت لە پىش پابەندبوون بە ياسا و دەستور داناھەي. ھەرچەندە مەرجەعىيەت دەستورەردان لە سىياسەت بە رەسمى رەتەكاتەھەي بەلام، بە كىردەھە رۇلەكەي لە دىارىكىردنى سەرۇكەزىران، ھەلبۇزاردن و خۇپپىشاندان و رووداھەكانى دىكەي مەيدانى سىياسى و لات شىتىكى ھاشا لىنەكراھە. ھەشدى عەتەبات ھەنگاويكى دىكە عىراق لە وىلايەتىكى ناپاستەوخۇ - رانەگەنراوي مەزھەبى نىك دەكاتەھەي. بەھەي، مەرجەعىيەتىش ھەك بەشپىكى زۇرى حىزبە گەورەكانى عىراق، لە تەنىشت بىكەي جەماھەرى و رۇلى سىياسى، خاھەندارىكىردنى ھىزى چەكدارى دامەزرانەيتر دەكات!

سەدریھەکان لەرپى خۆپیشاندان، گوتارى پيشووختەى بردنەوھ لە ھەلبژاردان و باسکردنى "پەيماننامەى شەرەف"ى شىعى جارىكى دىكە بە گەرمى لە رۆژەقى عىراقدان.

خۆپيشاندانەکانى پشتگىرىکردن لە موقتەدا سەدر جۆرىك لە نەمايش كردنەوھى ھىزى ئەو گرووپە بوو، ھەرچەند كە دواتر بەھۆى بەرەكەوتنىان لەگەل خۆپيشاندەرانى دىكە گرتيان بۆ دروستبوو. سەدر لەرپى گوتارى پەيماننامەى شەرەفیشوھ بە تەمايە خۆى وەك لایەنى يەكخەرى ھىزە شىعىيەكانيش دەريخت.

ھەر لە ئىستاوھ زۆرىك ھاوران لەسەر ئەوھى كە سەدر پياوى قۇناخى داھاتووى عىراق دەبىت ئەمەش لەبەر چەند ھۆكارىك:

**يەكەم:** داھەشبوونەكانى ھىزە شىعىيەكان دەرفەتى زياترى بۆ دەرخسینىت تا پىگەى خۆى زياتر بىت. بە ديارىكراوى زەمتربوونەوھى ناكۆكى و ركاھەريھەكانى مەرجەعيەتى بالآ و گرووپەكانى لایەنگرانى ئىران لەرووى سياسى و سەربازيھەو، مەيدانى مانۆرى سەدر لە قۇناخى داھاتوودا زياتر دەكەن.

**دووم:** ئەگەرى بەشدارى كەمى خەلك لە ھەلبژاردنى داھاتوو، لەگەل تۆكمەبوونى رىكخستنى سەدریھەکان و ئەگەرى كەلكوھرتنى لە كورسىيەكانى كۆتاكى ژان و ياساى نووى ھەلبژاردن، چانسى سەدر بۆ سەركەوتن زياتر دەكەن.

**سێھەم:** لاوازبوونى پىگەى جەماوھرىيە حيزبە شىعىيەكانى دىكە و تواناى سەدر بۆ كەلكوھرگرتن لە سياسەتى ھاوھەيمانى، وەك نموونەى ھەلبژاردنى رابردوو، چانسى ئەو بۆ بردنەوھ زياتر دەكەن.

## ئەنجام

پىگەى ئايىنى و سياسىيە مەرجەعيەتى بالآ، لەرپى خەشدى عەتەباتەوھ بەھىزتر دەبىت. لەوانەيە ئەمە وەك ئامادەكارىيەك بىت بۆ قۇناخى داھاتووى عىراق وھەرچۆرە پشيوپىھەكى گرىمانەيى كە لەوانەيە لە دواى ھەلبژاردن رووبادات، بەلام ھەرچىيەك بىت، مەرجەعيەتيش بە كەردەوھ ھاوشىوھى حيزبە گەنگەكانى عىراق ئىدى ھىزى چەكدارىيە خۆى دامەزراوھىتر دەكات و ئەمەش، پىگەكەى لە سياسەتى عىراق ھەم زياتر، ھەم ئاشكراتر دەكات.

بە ئەگەرى زۆر موقتەدا سەدرىش بەھۆى دۆخى سياسەتى نىوخۆيى و ناوچەيى، بەكۆك لە كارىگەرتىن پياوھەكانى قۇناخى داھاتووى عىراق دەبىت و ھەر ئىستاشوھ ئەو رۆلە بۆ خۆى پىناسە دەكات. لەوانەيە لە جياتى ھىزە نەرىتيھەكانى شىعە وەك حيزبى دەعوە و مالى كەكىم، دووانەى سىستانى و سەدر، بە ركاھەرى و ھاوھەيمانىيە و سياسەتەكانى خۆيانەوھ، بە ئەندازەيەكى زۆر ئاراستە بە سياسەتى داھاتووى عىراق بەدەن. ئا لىرەدايە كە گەنگە ھەرىمى كوردستان ئاگای لە رووداوھەكانى پەيوەست بەو دووھەمسەرەى سياسەتى شىعى بىت تا بەپىنى ئەوھ بچوولئىتەوھ.

[1] - <https://www.politico.com/news/2020/12/02/trump-pulls-diplomats-out-of-iraq-442250>

[2] -

<https://iraq.shafaqna.com/AR/197676/%d9%85%d8%a4%d8%aa%d9%85%d8%b1-%d8%ad%d8%b4%d8%af-%d8%a7%d9%84%d8%b9%d8%aa%d8%a8%d8%a7%d8%aa-%d9%8a%d9%86%d9%87%d9%8a-%d8%a3%d8%b9%d9%85%d8%a7%d9%84%d9%87-%d9%86%d8%ad%d9%88-%d8%a7%d9%84%d8%a7>